

«Великі твої жертви, Україно»:

*до Дня пам'яті жертв
голодоморів та 90-х роковин
Голодомору в Україні
1932–1933 рр.*

Рекомендаційний список літератури

У четверту суботу листопада держава вшановує мільйонні жертви трьох голодоморів в Україні: 1921–1923, 1932–1933 та 1946–1947 років. Наймасштабніший з них – штучний Голодомор організований радянською владою у 1932–1933 роках. Він охопив період з квітня 1932 року по листопад 1933 року. За ці 17 місяців було вбито понад 7 мільйонів людей в Україні і 3 мільйони українців поза її межами, в регіонах, що історично були заселені українцями: Кубань, Північний Кавказ, Нижнє Поволжя та Казахстан. Пік Голодомору припав на весну 1933 року. В Україні від голоду щохвилини вмирало 17 людей, 1 400 – щогодини, понад 30 тисяч – щодня... Питання кількості людських втрат України від Голодомору досі залишається відкритим. За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932–1933 років виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення населення України, якою скористався тоталітарний комуністичний режим. Тобто Голодомор в Україні став соціально-гуманітарною катастрофою глобального масштабу. «Смерть через голод» стала наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом, тобто геноцидом. Він став покаранням українців за їхній спротив колективізації сільського господарства і небажання перебувати під владою Росії. Це покарання здійснювалося шляхом знищення української культури, мови, традицій. Шляхом штучно організованого голоду радянська влада намагалася вирішити так звану «українську проблему» за наказом Сталіна. Реальні цифри загиблих замовчувалися, що підтверджується наданим владою розпорядженням не реєструвати смерть дітей у віці до одного року. Українці у віці від 6 місяців до 17 років становили близько половини всіх жертв Голодомору. У зв'язку з цим, середня тривалість життя українців у 1933 році становила 7,3 року в чоловіків і 10,9 років у жінок. За всю історію людства подібних показників ніде не було зафіксовано. Наслідком злочину геноциду, окрім фізичного вбивства мільйонів людей, стало руйнування традиційного українського устрою життя. Голод став зброєю масового біологічного знищення українців, на довгі десятиліття порушив генетичний фонд народу, призвів до морально-психологічних змін у свідомості українців..

Із послабленням комуністичного контролю над суспільним життям у другій половині 1980-х років відновлюється пам'ять про Голодомор. З 1993 року в Україні на державному рівні відбувається вшанування безневинних жертв Голодомору. У листопаді 2008-го в Києві було споруджено Національний меморіал жертв Голодомору. Загалом в Україні встановлено понад 7.100 меморіалів, пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених жертвам Голодомору.

Пам'ять про Голодомор стала невід'ємною частиною національної пам'яті українського народу. Щороку в четверту суботу листопада українці запалюють свічки як символ пам'яті про вбитих голодом. У понад 40 містах 15 країн світу споруджені пам'ятники чи встановлені інші пам'ятні знаки на вшанування пам'яті жертв Голодомору.

До вшанування пам'яті та з метою розкриття фонду бібліотеки НДУ імені Миколи Гоголя увазі користувачів пропонуємо рекомендаційний список літератури на тему: **«Великі твої жертви, Україно» : до Дня пам'яті жерть голодоморів та 90-х роковин Голодомору в Україні 1932–1933 рр.**

Книги

94(477):341.485]"1932/1933"

Г 34

Геноцид української нації 1932–1933/2022: свідчення / Національна академія правових наук України, Міжнародна асоціація дослідників Голодомору- геноциду, Національна асоціація дослідників Голодомору- геноциду українців, Фондація Українського Голодомору-геноциду ; сост. О. Стасюк. – 2-е вид., доп. – Київ ; Харків : Право, 2023. – 352 с.

Місце знаходження: Ч.З.№2(1).

94(477):341.485]"1932/1933"

Г 34

Геноцид українців 1932–1933 за матеріалами досудових розслідувань / Національна Академія Правових Наук України, НАНУ, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Інститут української мови, Національний музей Голодомору, Служба безпеки України ; упоряд.: О. Петришин, М. Герасименко, О. Стасюк. – 2-е вид., доп. – Київ ; Харків : Право, 2022. – 664 с.

Місце знаходження: Ч.З.№2(1).

94(477)(075.8)

Г 61

Голодомор 1932–1933 років – геноцид української нації : навчальний посібник для вчителів / Д. Білий [та ін.] ; Міністерство культури та інформаційної політики України, Національний музей Голодомору-геноциду, Інститут дослідження Голодомору. – Київ : Видавництво Марка Мельника, 2021. – 336 с. : іл.

Місце знаходження: аб(1), фб(1)

94(477)"1932/1933"

М 27

Маркова С. Коли той світанок настане? : проекти "світлого майбутнього" і "щасливого дитинства" від комуністичних творців Голодомору / С. Маркова, І. Шугальова ; Інститут дослідження Голодомору Національного музею Голодомору-геноциду. – Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2021. – 156 с. : іл.

Місце знаходження: аб(1), фб(1)

94(477)

М 31

Масові штучні голоди: пам'ятаємо, вшановуємо : матеріали Міжнар. форуму (м. Київ, 7 вересня 2021 р.) Пам'яті жертв Голодомору-геноциду українців 1932–1933 рр., до 100- х роковин мас. штучного голоду 1921–1923 рр., 75- х роковин мас. штучного голоду 1946–1947 рр. / Верховна Рада України, Міністерство культури та інформаційної політики України, Фондація Голодомору– геноциду українців. – Харків : Право, 2021. – 240 с.

Місце знаходження: Ч.З.№2(1), фб(1).

94(477)"1932/1933"

С 32

Сергійчук В. Голодні, босі і роздіті... Українські діти в 1932–1933 роках / В. Сергійчук. – Вишгород : ПП Сергійчук М. І., 2020. – 98 с.

Місце знаходження: фб(1).

94(477)

С 77

Стасюк О. Становлення, формування, діяльність тоталітарної інституції уповноважених в УСРР в роки Голодомору– геноциду : монографія / О. Стасюк. – Переяслав, 2021. – 356 с.

Місце знаходження: фб(1).

94(477.51)

Ч– 75

"Чорні дошки" України. Чернігівська область : збірник документів і матеріалів / О. О. Стасюк [та ін.] ; Міністерство культури та інформаційної політики України, Національний музей Голодомору- геноциду, Інститут дослідження Голодомору. – Київ : Видавництво Марка Мельника, 2021. – 944 с. : іл.

Місце знаходження: фб(1), Ч.3.№2(1).

94(477)"1932/1933/

М 68

Міфи про Голодомор / Національний музей Голодомору-геноциду, Інститут дослідження Голодомору. – Дрогобич : Коло, 2020. – 68 с. – (Музей Голодомору)

Місце знаходження: Ч.3.№2(1), аб(1).

94(477)"19"

М 28

Марочко В. І. Йосип Сталін – фельдмаршал голодомору / В. І. Марочко ; Національний музей Голодомору- геноциду, Інститут дослідження Голодомору. – Київ : Видавець Мельник М. Ю., 2020. – 104 с.

Місце знаходження: фб(1).

94(477)

П 15

Пам'ять роду : [видання присвячене усім українським родинам, яких не оминув Голодомор] / Автор ідеї: А. Карбан ; автор проєкту: Н. Позняк– Хоменко ; дизайн: Я. Копаниця ; Український інститут національної пам'яті. – Київ : Український інститут національної пам'яті, 2020. – 82 с. : іл., фот.

Місце знаходження: Ч.3.№2(1), фб(1).

94(477)"1932/1933"

С 32

Сергійчук В. Голодні, босі і роздіті... Українські діти в 1932-1933 роках / В. Сергійчук. – Вишгород : ПП Сергійчук М. І., 2020. – 98 с.

Місце знаходження: фб(1).

94(477)"19"(03)

Г 61

Голодомор-геноцид: термінологія / автор. кол.: В. І. Марочко [та ін.] ; Національний музей Голодомору-геноциду, Інститут дослідження Голодомору. – Київ : Майстер книг, 2019. – 64 с. – (Музей Голодомору)

Місце знаходження: фб(1), аб(1).

94(477)"19"

С 77

Стасюк О. Нариси про Голодомор, або Навіщо нам потрібно знати правду про геноцид українців / О. Стасюк. – Київ : Видавництво Марка Мельника, 2019. – 216 с.

Місце знаходження : Ч.3.№2(1), аб(1).

9(4Укр)2

Т 44

1933: "І чого ви ще живі?" / НАНУ, Інститут історії України ; упоряд. Т. Боряк. – К. : КЛЮ, 2016. – 720 с.

Місце знаходження: фб(1)

Статті з періодичних видань

Боряк Г. Цифровий архів Голодомору в Україні 1932–1933 рр. як універсальний джерельний мережевий ресурс : документальний та візуальний сегменти проекту / Г. Боряк, К. Лобузін, О. Юркова // Український історичний журнал. – 2021. – N 2. – С. 138–153.

Боряк Т. Голод 1932–1933 рр. в історичній пам'яті: Україна vs Росія (роздуми над усноісторичними джерелами) / Т. Боряк // Український історичний журнал. – 2020. – N 5. – С. 176–191.

Глузман С. Наслідки Голодомору-геноциду в Україні / С. Глузман // Історія та правознавство. – 2020. – N 28/30. – С. 2–6.

Еткіна І. Голодомор в Україні: проблема "щасливого дитинства" у медіапросторі та архівних матеріалах / І. Еткіна, Л. Шара // Історія та правознавство. – 2020. – N 34/36. – С. 9–14.

Нужа Ю. П. Круглий стіл "Голодомор та його уроки" / Ю. П. Нужа // Історія та правознавство. – 2020. – N 25/27. – С. 20–28.

Сергійчук В. Історико-правові аспекти підрахунку втрат від Голодомору-геноциду 1932–1933 років / В. І. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2020. – N 4. – С. 11–25.

Сергійчук В. Наповнення перших класів українських шкіл у 1933–1940 роках як свідчення катастрофічних втрат дітей під час Голодомору-геноциду / В. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2020. – N 2. – С. 68–86.

Старовойтова Т. В. Прес-конференція "Голодомор 1932–1933 рр. - злочин проти українського народу" / Т. В. Старовойтова // Історія та правознавство. – 2020. – N 13/15. – С. 59–68.

Шепелявенко Т. Г. Голодомор 1932–1933 рр. Україна пам'ятає – Світ визнає / Т. Г. Шепелявенко // Історія та правознавство. – 2020. – N 28/30. – С. 11–15.

Василенко В. Сповідь жертви й інтонація помсти: голод, терор і письмо / В. Василенко // Слово і Час. – 2019. – N 6. – С. 3–20.

Борисенко В. Усні свідчення киян про геноцид 1932–1933 років: "Найбільше вмирали діти..." / В. Борисенко // Народна творчість та етнологія. – 2018. – N 5. – С. 17–27.

Воля О. Безкровна війна : фрагменти з народної епопеї / О. Воля // Дзвін. – 2018. – N 11. – С. 127–156.

Дмитрова Г. Л. Голодомор – геноцид української нації : [презентація методичного уроку з історії України] / Г. Л. Дмитрова // Історія та правознавство. – 2018. – N 31/32. – С. 3–13.

Кульчицький С. Обґрунтування Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р. Конквеста й Р. Лемкіна / С. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2018. – N 4. – С. 98–128.

Левчук Н. До питання про "старі" та "нові" підходи до оцінки втрат населення України внаслідок Голодомору 1932–1933 рр. / Н. Левчук // Український історичний журнал. – 2018. – N 2. – С. 179–193.

Сергійчук В. Нехтування вітчизняними архівами як ознака неповноцінності досліджень про Голодомор-геноцид 1932–1933 років / В. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2018. – N 2. – С. 35–55.

Стасюк О. Переваги та недоліки висвітлення теми Голодомору зарубіжними дослідниками / О. Стасюк // Народна творчість та етнологія. – 2018. – N 5. – С. 28–39.

Шиманчик Я. М. Голодомор 1932–1933 рр. у документах і спогадах земляків : [урок з історії України] / Я. М. Шиманчик // Історія та правознавство. – 2018. – N 31/32. – С. 14–20.

Воловина О. Регіональні відмінності втрат від голоду 1932–1934 рр. в Україні / О. Воловина // Український історичний журнал. – 2017. – N 2. – С. 76–117.

Голодомор не зламав. Пам'яті жертв геноциду українського народу // Історія та правознавство. – 2017. – N 31/32.

Кульчицький С. В. Про міжнародне визнання Голодомору геноцидом / С. В. Кульчицький // Історія та правознавство. – 2016. – N 28/29. – С. 3–10.

Сергійчук В. До питання про витоки геноциду українства в 1932–1933 роках / В. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2016. – N 1 (359) січень-лютий. – С. 11–19.

Стасюк О. Ще раз до питання дослідження Голодомору 1932–1933 років / О. Стасюк // Народна творчість та етнологія. – 2016. – N 6 (листопад-грудень). – С. 105–106.

Сергійчук В. Документи переконують: втрати українства від голодомору 1932–1933 років - щонайменше сім мільйонів / В. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2016. – N 3. – С. 11–41.

Втрати міського й сільського населення України внаслідок голодомору в 1932–1934 рр.: нові оцінки / Н. М. Левчук [и др.] // Український історичний журнал. – 2015. – N 4. – С. 84–112.

Писаренко Ю. В. А голодоморів-то в Україні було три! / Ю. В. Писаренко // Український історичний журнал. – 2014. – N 3. – С. 201–204.

Василенко В. Голодомор 1932–1933 років в Україні : правова оцінка / В. Василенко // Наука і суспільство. – 2009. – N 11/12. – С. 36–46.

Білокінь С. Голодомор, різні типи й способи терору / С. Білокінь // Освіта і управління. – 2008. – Том 11, N4. – С. 90–96.

Бойко Н. І був голод...За матеріалами Музею хліба Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав" / Н. Бойко // Українська культура. – 2008. – N4. – С. 34–36.

Гайдар В. Нехай ніколи не повториться цей урок історії / В. Гайдар, Н. Гайдар // Сіверянський літопис. – 2008. – N3. – С. 28–37. Анотація : Про голод 1932–1933 рр. на Чернігівщині.

Головченко В. Міжнародно-політичний вимір українського голодомору 1932–1933 рр. / В. Головченко // Пам'ять століть. – 2008. – N5/6. – С. 141–150.

Електронні джерела

94(477)"1932/1933"

В 27

Великий голод в Україні 1932-1933 років [Електронний ресурс] : у 4 т. : докум. вид. / Національна Академія Наук України, Інститут історії України; упоряд. Дж. Мейс. – Електронні текстові дані. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2008 – .

Т. 1 : Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / ред. С. В. Кульчицький. – 2008. – 846 с. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FT EXT&Z21ID=1097911084939118&Image_file_name=846_Velykyy_holod_v_Ukrayini_01.pdf

Т. 2 : Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / ; ред. С. В. Кульчицький. – 2008. – 822 с. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FT EXT&Z21ID=1797931084999219&Image_file_name=822_Velykyy_holod_v_Ukrayini_02.pdf

Т. 3 : Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / ред. С. В. Кульчицький. – 790 с. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FT EXT&Z21ID=1597981088939619&Image_file_name=790_Velykyy_holod_v_Ukrayini_03.pdf

Т. 4 : Звіт Конгресово-президентської Комісії США з дослідження Великого голоду 1932–1933 рр. в Україні / ред. С. В. Кульчицький. – 2008. – 630 с. : таб. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FT EXT&Z21ID=1597981088939619&Image_file_name=630_Velykyy_holod_v_Ukrayini_04.pdf

Соболь П. І. Голод 1932-1933 років і крах українізації / П. І. Соболь // Література та культура Полісся [Електронний ресурс]. – Ніжин, 2002. – Вип. 20. Історичні та культурологічні процеси на Поліссі та в Україні (XI–XX ст.) – С. 180. – Режим доступу:

http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FTEXT_READER&P21DBN=FT EXT&Z21ID=1097901084969718&Image_file_name=286_Literatura_ta_kulturna_Polissya_V_20.pdf&mfn=1324&FT_REQUEST=%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4&CODE=286&PAGE=1

Мейс Джеймс Штучний голод 1933 р. в радянській Україні: що сталося й чому? / Джеймс Мейс // Український історичний журнал. – 2007. – С. 185–200. – Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2007/1/14.pdf>

Гриневиц Л. В. Сталінська “революція згори” та голод 1933 р. як фактори політизації української спільноти / Л. В. Гриневиц // Український історичний журнал. – 2003. – №5. – С. 50–64. – Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2003/5/4.pdf>

Для пошуку інших видань радимо скористатися електронними ресурсами

бібліотеки: http://lib.ndu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_12 та традиційними

картковими каталогами книгозбірні Ніжинського державного

університету імені Миколи Гоголя